

EESTI LOODUSEUURIJATE SELTS EESTI TEADUSTE AKADEEMIA JUURES
2016. aasta TEGEVUSE ARUANNE

Asutatud: 1853

Assotsieerunud Eesti Teaduste Akadeemiaga: 23.01.1998

Liikmeskond: 15 auliiget, 693 tegevliiget, 631 usaldusmeest.

Allüksused: 22

Asukoht: Struve 2, 51003 Tartu

Aadress: Postkast 43, 50001 Tartu

E-post: elus@elus.ee

Kodulehekülg: <http://www.elus.ee>

President: Oive Tinn, tel 734 1935, 53 331556

Teadussekretär: Ivar Ojaste, tel: 734 1935

Eesti Looduseuurijate Seltsil on 31.12.2016 seisuga 22 allüksust. Sektsiooni õigustes tegutsevad antropoloogia-, botaanika-, entomoloogia, geoloogia-, ilmahuviliste-, metsandus- ja teoreetilise bioloogia sektsioon, Järvekomisjon, Eesti Terioloogia Selts, Eesti Malakoloogia Ühing, Eesti Mükoloogia Ühing ning Jakob von Uexküllü Keskus. Seltsi alluvuses töötavad ka eriülesannetega komisjonid: loodushariduse, loodusteaduste ajaloo, raamatukogu-, eestikeelsete taimenimede, vaatlusvõrkude komisjon, auliikmete kogu, Eesti ökoloogiakogu, ökoloogia eestikeelse terminoloogia komisjon, taimeharulduste komisjon ning looduskaitse ümarlaud.

2016. aastal peeti 7 teadusliku ettekandega üldkoosolekut:

28. jaanuar – Mare Ainsaar: “Millal surevad inimesed välja?”;

1. märts – seminar “Baeri päev”, ettekanded esitasid Erki Tammiksaar: “Karl Ernst von Baeri autobiograafia eesti keeles” ja Martin Kärner: “Merisiilik kui arengubioloogiline mudelorganism Baeri ajal ja kaasajal”;

28. aprill – Peep Männil: “Šaakal – võõrast omaks”;

29. september – Peeter Somelar: “Kuidas Hannibal oma elevantidega üle Alpide pääses?”;

27. oktoober – Merle Muru: “Kiviaegne inimasustus Tallinnas”;

24. november – Mait Metspalu: “Arheogeneetika inimese evolutsioonise lähiajaloo radadel”;

16. detsember – Tõnu Viik: “Vesi väljaspool Maad”.

XXXIX Looduseuurijate päev toimus 2.-3.07.2016 Viljandimaal Olustveres. Toimusid õppekäigud taimede, samblike, torikseente ja kiilide tundmaõppimiseks. Kuulati viit ettekannet Viljandimaa loodusest, torikseentest, kasetriibikust ja Eesti “fossiilpärlitest”. Teisel päeval toimus ekskursioon lähemas ümbruskonnas. Looduseuurijate päeval osales 37 inimest.

Eesti Looduseuurijate Seltsi sektsioonide ja komisjonide tegevus 2016. aastal:

Geoloogia sektsiooni poolt korraldati koostöös Tartu Ülikooli geoloogia osakonna ja Tallinna Tehnikaülikooli Geoloogia Instituudiga XII geoloogia sügiskool teemal “Meri”, mis toimus 14.-16. oktoobrini Läänemaal Roostal. Kuulati 18 teadusettekannet ning tehti ekskursioon Veskijärvele, Rannakülla ning Perakülla Läänemere rannamoodustiste ja muistse rannajoone tundmaõppimiseks. Välja anti sügiskooli teemaline kogumik *Schola Geologica XII* (135 lk).

Teoreetilise bioloogia sektsiooni 42. kevadkool teemal „Elu varjatud mustrid“ toimus 20.-22. maini Põlvamaal Ruusal. Kolmel päeval kuulati kokku 15 teadusettekannet. Välja anti kogumik *Schola Biotheoretica XLII* “Elu varjatud mustrid“ (172 lk).

Botaanika sektsiooni samblassõprade kokkutulek toimus 28.-29. mail Setomaal (Mustoja LKA,

Kuresoo, Lüübnitsa). Osavõtjaid oli 25. Kokkutuleku raames toimunud välitööde käigus leiti 76 samblaliiki ja mitmeid huvitavaid soontaimeliike. Valmis netiajakiri Samblasöber nr 19.

Ilmahuviliste sektsiooni vaatlusvõrk jätkas oma tööd ja Jõgeva ilmahuvikeskusesse laekusid andmed 43 amatöörpunktist. Ainult sademeid soojal poolaastal mõõtsid amatöörvaatluspunktidest 18 punkti, kusjuures osad neist tegid talvel lume vaatlusi. Ilmaandmed (minimaalne ja maksimaalne õhutemperatuur, sademete hulk, lume paksus ja ümbruse kaetus sellega, ilmastiku nähtused) kontrolliti, sisestati arvutisse, võrreldi ja tehti esialgne töötlus. Kogunenud andmetest leiti olulised agrometeoroloogilised näitajad ja täiendati nendega seniseid vaatluspunktide aegridasid. Andmeid kasutati koos Riigi Ilmateenistuse vaatlusvõrgu andmetega sademete, minimaalse õhutemperatuuri, lume paksuse jt meteoroloogiliste näitajate jaotuse kaartide koostamisel. Nimetatud kaardid on nähtaval agrometeoroloogilistes ülevaadetes Eesti Taimekasvatuse Instituudi kodulehel (www.etki.ee). Aasta lõppemise järel antakse ilma ülevaade koos joonistega ja vaatlusvõrgust kogunenud andmestikuga ohtlikest nähetest Eesti Looduseuurijate Seltsi raamatukogule. Vaatlejatele saadeti aasta lõpus koos jõulutervituse ja vaatlusraamatuga lühikokkuvõte 2016. a ilmast. Ilmahuviliste ja äikesevaatlejate traditsiooniline kokkutulek toimus 6. augustil 2016. Jänedal, millest võttis osa ligi 60 inimest. Kokkutulekul toimus konverents (8 ettekannet ja arutelu), millele järgnes ekskursioon Jäneda lossis ja matk Jäneda ümbruses. Jõgeva ilmahuvikeskus teeb koostööd MTÜ „Miinus 43,5“-ga, kelle eestvedamisel on toimunud traditsioonilised Jääpurika-Talvefestivalid Jõgeval igal talvel. Meelelahutuslike ettevõtmiste kõrval populariseerib üritus teadmisi ilmast ja kliimast..

Eesti Terioloogia Seltsi sügiskool teemal “Loodus & Kapitalism” toimus 23.–25. septembrini Laelatu Bioloogiajaamas Läänemaal. Sügiskoolis toimusid loengud, arutelud ja loodusretked, kokku 10 päevakorrapunkti. Üritusel osales 49 üliõpilast, teadlast, jahimeest, keskkonnakaitsjat, ametnikku ja loodusesõpra.

Antropoloogia sektsioon korraldas 20. oktoobril koos Tartu Ülikooli Füüsilise Antropoloogia Keskusega „Auli päeva“. Kuulati viit teadusettekannet. Osales 21 inimest.

Mükoloogiaühingul toimus aasta jooksul kaks traditsioonilist seenelaagrit. Seekord toimusid mõlemad seenelaagrid Harjumaal Pedasel: kevadine seenelaager toimus 5.-7. maini (osalejaid 23) ning sügisene seenelaager 22.–25. septembrini (osalejaid 42).

Aastakoosolek “*Actiones*” toimus 10. detsembril Tartu Ülikooli loodusmuuseumi õppeklassides. Üritusel osales 33 inimest ning kuulati 8 teadusettekannet.

Koostöös Tartu Ülikooliga ilmus ajakirja *Folia Cryptogamica Estonica* vol. 53.

Metsandussektsioonis toimusid 2016. aasta teisel poolel ettevalmistavad tegevused Eesti LUS-i metsandussektsiooni ja EMÜ ühisseminari „Kas Eesti metsamajandus on jätkusuutlik?“ korraldamiseks 11. jaanuaril 2017. aastal. Metsandussektsiooni juhatuse poolt arutati läbi ettekannete temaatika, lepiti kokku oma valdkonna asjatundjatest esinejatega ja tegeleti sobivate ruumide leidmisega (vastavalt võimalikule auditooriumi suurusele, kas Metsamajas või EMÜ peahoones). Kohtumisel EMÜ esindajatega kooskõlastati lõplik päevakord ja ettekandjad. Eelnevalt toimusid arutelud ühise arvamuse kujundamiseks ka metsandussektsiooni liikmete vahel grupiti.

Eesti Malakoloogiaühingu liikmed viisid läbi riikliku seire alamprogrammi “Maismaalimuste seire” tööd.

Raamatukogu

Seisuga 31. detsember 2016 oli ELUS-i raamatukogus 161 699 trükist. Aasta jooksul saadi juurde 77 uut raamatut ja 177 ajakirjanumbrit, enamik neist vahetused ja annetused. Väljaandeid vahetati kokku 30 asutuse ja organisatsiooniga 14 riigist. Raamatukogu fondidest kustutati ja saadeti taaskasutusse 1776 eksemplari aegunud ja raamatukogule mittevajalikku raamatut ja ajakirja.

2015. aastal ilmunud trükised:

Laanisto, L., Öpik, M., Vanatoa, A., Tammaru, T., Gimbutas, M., Tinn, O., Kull, K. (toim.). **Elu varjatud mustrid : 42. teoreetilise bioloogia kevadkooli ettekanded**. Tartu, 2016, 172 lk.;

Nemliher, R., Nirgi, T., Amon-Veskimeister, L. (toim.). **Meri : 12. geoloogia sügiskooli artiklid ja ettekanded**. Tartu, 2016 , 135 lk.;

Folia Cryptogamica Estonica 53. Tartu, 2016, 126 lk. (koos TÜ ökoloogia ja maateaduste instituudi, TTÜ geoloogia instituudi ja TTÜ mäeinstituudiga);